

ALBERTUS
MAGNUS

ALBERTUS
MAGNUS

ALBERTUS
MAGNUS

ALBERTUS
MAGNUS

ALBERTUS
MAGNUS

ALBERTUS
MAGNUS

✓

alt Nr. 273.

Lusthätt

von Flacius Mlyr. 1), 2), 5), 9)

• Verginius 3)

• Melanthon 4)

• Luther 6) • Verward 7)

• Hieronymus 7)

• Torgastius, A. 8)

• Arundius, Fac. 10)

K. III. 26.

V

Blatt

• K. III. 26.

RESPONSIO
AD CRIMINATIONES
STAPHYLI ET AVII,
EDITA

A PHILIPPO MELAN-
thone.

VVITEBERGAE.

1558.

RESPONSI
AD CRIMINATIONES
STAPHYLII ET AVII
EDITA

A PHILIPPO MELANO
LOND.

VVITTEBERGAE

1528

RESPONSIO AD CRIMI-

nationes Staphyli &

Auñ.

ETVS EST VERSI-
culus de Rixis Sophistarum,
φοιτᾶ δὴ βλοτολοιογὸς ἔρις, κενεὸν λελακῆα.
Hæc querela magis uera est hoc
tempore quo de maioribus rebus
docti & indocti rixantur, et mul-
ti improbi odijs augent certamina & dissidia.
Etsi autem in hac senectâ malim & quiescere &
tacere, & sæpe illud Psalmi cogito. Illi maledi-
cebant, ego autem orabam, tamen cum recens
duo libri editi sint, alter Staphyli Transfugæ
alter Auñ Colonienſis, qui uere sunt αμαξαι βλασ-
φημιῶν, in quibus non mihi tantum & Ecclesijs
noſtris rabioſe maledicitur, ſed etiam libri
Prophetici & Apoſtolici contumelia adficiun-
tur, reſpondere breuiter decreui, non ut meam
ſamam, aut mea ſcripta tuear, omnia enim hæc
Deo & piorum iudicijs commendo, ſed ut iuni-
ores confirmem, ne de libris diuinis minus ho-
norifice ſentiant propter impios Staphyli &
Auñ & ſimilium clamores, qui ſermonem diui-
num uociferantur ambiguum eſſe, uelut σφιγδὲς
ænigmata, ac potius eſſe μικλοῦ ἔριδος, quam do-
ctrinam ſalutarem pijs auditoribus & lectori-
bus,

A ñ bus,

bus, deinde ut confirmati sermone diuino fir-
 missime statuunt Ecclesiam esse nostros cœtus
 recte docentes, nō blasphemus illos qui manife-
 sta mandata Dei delere conantur, & parricid-
 as qui multos innocentes propter ueritatis stu-
 dium interficiunt. Ac intuens Ecclesiarum
 nostrarum uulnera, cum propter alias causas
 multas ingenti dolore adficior, tum uero eo ma-
 gis crucior, quod occupati intestinis bellis non
 studemus uel συγκρητισμῶ ut olim dicebatur, nos
 aduersus communes hostes coniungere. Sed
 in his delirijs ultimæ senectæ mundi precemur
 filium Dei, ut ipse seruet & gubernet Ecclesiam
 & pectora docentium mutua & uera beneuo-
 lentia copulet. Sæpe etiam in querela de nostris
 dissidijs Demosthenis Epistolam recito, in qua
 hortatur ciues ut deponant domestica odia, &
 sese coniungant contra externos hostes, ac mo-
 destissime de sese inquit. Ἀλλ' οὐδὲ πῶ ἰδίαν ὀργὴν
 ἀναπληρῶν τὸ κοινὴ συμφέρον ὀίμαι ἴσθι βλάβην, οὔτε μίγνομαι
 τὰς ἰδίας ἐχθρὰς εἰς τὰ κοινὴ συμφερόντα, ἀλλὰ ἐφ' ἃ τοὺς ἄλλοις
 παρακαλῶ, ταῦτα αὐτὸς οἴομαι ἴσθι πρῶτος ποιῆναι.

Primum autem de Epilogo Staphyli dicam.
 Nominat Confessionem Ecclesiarum nostra-
 rum Pandoræ pyxidem ex qua omne genus ca-
 lamitatum eruperit, nosq; Epimetheos ille no-
 uus Prometheus post annos triginta monet, ne
 istam

istam Pandoram audiamus. Etiam lepidus esse studet in exprobrandis calamitatibus. Sentimus nostra uulnera & ea deploramus. Sed oratoris impudentiam miror, qui ita nobis ærumnas nostras exprobrat, quasi nulla sint scelera suæ factionis. Multi morbi, multa uicia sunt in utraq; parte, quæ puniri agnoscamus, nosq; ad emendationem exuscitemus. Illud autem sciamus de doctrina non ex ærumnis iudicandum esse, cum notum sit Ecclesiam subiectam esse cruci,

Sed illum nostrum Prometheum transfugam interrogo, quid in Confessione reprehendat. Iussi summam doctrinæ Ecclesiarum nostrarum modeste recitauimus, & quidem sæpe testati sumus nos amplecti Prophetica & Apostolica scripta, & Symbola, & non dubitare nos congruere cum eis confessionem nostram, nosq; & esse Dei beneficio & Deo iuuantem mansuros esse ueræ Ecclesiæ Dei ciues. Et quia multum de consensu Ecclesiæ disputatis, sæpe ego quidem addidi nos constanter retinere ueteris & purioris Ecclesiæ consensum, quem si uos sequi uelletis, multa idola uestra mox ruerent.

Num prima Ecclesia ad statuas aduoluebatur & homines mortuos inuocabat? Num uenales Missas habebat? Num prohibebat

A iij coniu-

coniugium? Num adorabat Panem ut uos in
circumgestatione seu Persica Pompa facitis?
Num uetustas docuit posse homines satisfacere
Legi Dei, & iustos esse hac legis impletione, &
tamen semper dubitandum esse an Deo place-
ant? Num uetustas docuit de remissione pec-
catorum dubitandum esse, ut uos in Synodo
Tridentina decreuistis, falso detortis uerbis Sa-
lomonis ad Ethnicam imaginationem, Nescit
homo an amore uel odio dignus sit. Num in illa
antiquitate Romani Episcopi interficiebant pi-
os recte sentientes? Num faces erant bellorum
inter Reges?

Denique nota est nobis antiquitas, nec ab ea
dissentimus. Et cum scriptum sit, Oues meae
uocem meam audiunt, adfirmamus nos uerae Ec-
clesiae Dei ciues esse, & Ecclesias nostras non ex
illa Hesiodi pyxide sumpsisse doctrinam, sed ex
scriptis Prophetis & Apostolicis, & Symbo-
lis, & ueteri consensu purioris Ecclesiae, easque
esse, ut Apum alueolos in quos & fuci multi ir-
rumpunt, & sunt insidiatores, stelliones, & cra-
brones, quales experimur multos. Et tamen
extat doctrina quae in nostris Ecclesijs traditur,
quam ueram esse iudicari potest ex ipsis scriptis
Prophetis & Apostolicis & Symbolis.

Hic uociferantur Staphylus & Auius, am-
bigua

bigua esse scripta Prophetica & Apostolica.
Sed sumendam esse interpretationem ex perpetuo consensu, ut nominant. Semper adiungimus Symbola, querimus etiam testimonia ueteris Ecclesie purioris, ut saepe scripsimus audiendam esse Ecclesiam, tanquam doctricem, sed fidem niti uerbo Dei. Grata sunt nobis testimonia Gregorij Neocesariensis, Irenaei, & Symboli Niceni de filio Dei, sed fides nititur dictis ipsius filij Dei, Prophetarum & Apostolorum.

Quod autem de ambiguitate Prophetici & Apostolici sermonis uociferantur aduersarij, primum hoc negare non possunt, ubi τὸ γινώσκον nihil habet obscuritatis aut ambiguitatis, ibi necessario anteferendum esse Synodorum & omnium hominum sententias, ut nihil est obscuritatis aut ambiguitatis in dicto. Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias. Ergo impietas est dicere, Maria tu nos in hora mortis suscipe.

Grauius dictum est ab Epiphanio. τὰ θεολογικά σημάτα οὐ πάντα δεῖται ἀλληγορίας, ἀλλὰ ὡς ἐχὼ θεωρίας δεῖται καὶ αἰδιόσεως, εἰς τὸ εἰδέναι ἐκάστης ὑποθέσεως δύναμιν.
Non omnes sermones diuini indigent allegoria, sed natia sententia retinenda est. Speculatione autem indigent & sensu, ut quaelibet materia recte

recte intelligatur. Nihil dubium est in Lege
Moralis, & in promissione gratiæ, & in Articulis
fidei retinendam esse nativam significationem
sermonis. Non querantur in his dictis aliæ sen-
tentia. In principio creavit Deus Cælum et Ter-
ra, Diligas Dominum Deum tuum ex toto cor-
de tuo, & proximum sicut te ipsum, Non occi-
des, Non mœchaberis. Quas hic alias signifi-
cationes uocum queris extra communem sermo-
nis consuetudinem? Sed speculatione opus
est, inquit Epiphanius, id est, collatione mem-
brorum, definitionibus, diuisionibus, ratiocina-
tione. Sciri necesse est, in præcepto, Non oc-
cides dici de cede non mandata a Deo, & excipi
Magistratus officium. Est & sensu opus, id
est, Experientia, quæ declarat uerborum signi-
ficationem, quid sit uita, quid mors.

Hæc copiose declarari possent. Nec dubium
est τὸ ἕκτορον ubi nulla est obscuritas & ambiguitas
anteferendum esse omnibus omnium hominum
decretis. Sed Pontificij sæpe τὸ ἕκτορον corrupe-
runt, Cum Paulus dicit, Iustificamur gratis sine
operibus Legis, falsam interpretationem addi-
tis, uidelicet, sine ceremonijs & forensibus ope-
ribus. Deinde affingitis homines iustos esse,
propter opera moralia. Et ueram ac necessariam
consolationem deletis, quæ dicit, credentes gra-
tis re-

tis recipi propter Mediatorem, non propter opera moralia. Ad fingitis etiam semper in dubitatione manendum esse. Hæc pugnant non solum cum perpetua oratione Pauli, sed etiam cum Prophetarum concionibus, quarum consensum esse ostendunt hæc dicta. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens, Talem collationem sine Sophistica nominat Epiphanius θεωγίαν. Nec propterea fit ambigua oratio Prophetica & Apostolica, etiamsi interpretes alij alias imaginationes addunt, sed si fontes sine Sophistica considerentur, quæ sit sententia natia recte intelligi potest. Protulit filius Dei promissionem gratiæ ex sinu æterni Patris, & Pater inquit, Hunc audite, & iubet te ipsi credere. Et Petrus inquit, Omnes Prophetæ testimonium ei perhibent, accipere remissionem peccatorum per nomen eius omnes qui credunt in eum. Paulus expresse inquit. Ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio. Iubet promissionem fide accipi. Vos contra semper in dubitatione manendum esse dicitis, ut dicunt Ethnici. Ab hac uestra imaginatione cum dissentiant perpetua oratio Pauli, & plurima Prophetarum dicta, quid statuendum sit, lector pius intelligit. Cum in Psalmo David inquit, Sustinuit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in Domino. Num a uerbo retrahes pre-

B cantem,

cantem, & dices, Cur ambigua uoce te conso-
laris, ut Croesus audiens, Halym transiens
magnum Regnum euertes. Alibi dicit Psal-
mus Lucerna pedibus meis, Verbum tuum, Et
multa sunt similia dicta quæ iubent normam
esse iudicij scripta Prophetica & Apostolica,
quibus addimus Symbola quæ non aliud genus
doctrinæ continent, sed contra præstigiatores
tradita sunt, qui peregrinas interpretationes
Prophético & Apostolico sermoni affingebant,
ut fecerunt, & faciunt Pontificij. In Prouer-
bijs Cap. xxx. Omnis sermo Dei purgatus igne,
clypeus est confidentibus propter ipsum.
Non addas uerbis Dei, ne arguaris & fias men-
dax. Iubet sermonem Dei nobis clypeum
esse, & fidem adfirmat niti sermone diuino. Hæc
frustra dicuntur, si sermo diuinus est ambigu-
us. Frustra etiam dicitur. Nihil addas, diser-
te autem inquit Salomon purgatum esse, ut me-
talla purgantur, id est, puritatem retinendam
esse, nec miscendas esse imaginationes huma-
nas. Ac similes sententiæ multæ in scriptis
Propheticis & Apostolicis traditæ sunt.

Nec in re manifesta disputatione longiore
opus est. Vbi τὸ φητόν manifestum est & sine
obscuritate & ambiguitate, contrarium doce-
re, aut sentire impietas est, ut cum manifestum
sit

ſit τὸ γρηγοριανόν, Non mœchaberis, tetra confuſio eſt
Lex Laconica, quæ concedit paciſci de aliena
coniuge cum marito. Non dubium eſt illos
qui ſcientes manifeſto ſermoni diuino aduerſan-
tur, hoſtes eſſe ueræ Eccleſiæ Dei. Id faciunt
Pontificij & petulanter & impudenter. Nam
in controuerſijs omnibus de quibus loquitur
Confefſio noſtra, ſententiæ noſtræ ſunt perpe-
tua uox Prophetarum & Apoſtolorum, addo
& ſcriptorum ueteris Eccleſiæ puriorum, de
peccato, de pœnitentia, de gratuita remiſſione
peccatorum, & reconciliatione fide accipienda,
de donatione Spiritus ſancti, de noua obedi-
entia, de collectione Eccleſiæ per filium Dei, de
minifterio Euangelij, & præſentia filij Dei in
Eccleſia, de Sacramentis, de ueris cultibus a
Deo præceptis, de uera inuocatione, de uſu &
abufu rituum humanorum, de libertate Chriſti-
ana, de discrimine Eccleſiæ & imperiorum, de
dignitate ordinis politici. In his materijs om-
nibus quid dicimus quod non ſit expreſſe di-
ctum & ſæpe repetitum in ſcriptis Prophetiſ
& Apoſtolicis perpetuo conſenſu. Nullæ
ſunt ibi monſtroſæ, nullæ ſeditioſæ opiniones,
nulla adfectata obſcuritas aut ambiguitas. Me-
mini ante triginta annos ſcribere et dicere quof-
dam. Quem fugiam habeo, quem ſequar non
habeo, cum ſignificarent ſe uidere idola Ponti-
ficia

B ij ficia

ficia fugienda esse, sed adhuc dubitarent, an se nostris Ecclesijs adiungerent. Hanc dubitationem tollit uox æterni patris, qui de filio dicit, hunc audite. Hunc nos Doctorem & ducem sequi oportet, & ad huius Ecclesiam nos adiungamus. Sit nobis norma iudicij in tantis generis humani confusionibus, ipsius sermo, nec admittamus præstigias, quibus prophani homines perspicua dicta in peregrinas sententias transformare conantur. Deinde & in hoc coetu simus & maneamus, quem certo scimus uocem diuinam sonare, nec simus socij eorum qui manifeste ei aduersantur, & ut eam deleant, horrendam se uiciam exercent. Hæc ad nos ipsos confirmandos dixi, & in hac cogitatione petamus & expectemus a filio Dei huius suæ cymbæ conseruationem.

Nunc *σέμφυλα* excutiamus uel stercora potius quæ Staphylus in nos conijcit. In tantis dissidijs, inquit, nec ueritas, nec certitudo esse potest. Ad hoc respondeo nos de Confessione nostra, non de quorumlibet scriptis respondere, et de Ecclesijs nostris hoc adfirmamus, Nullam de dogmatibus in Confessione recitatis dissensionem in nostris Ecclesijs esse, sicut & in urbe Vangionum testati sumus, nec misceri nostris uolumus alienos a nobis, ut calumniose
Anabap-

Anabaptistas & multos alios nobis Staphylus admiscet, quorum ne quidem nomina audiui-
mus. Semper fuerunt, sunt & erunt multi &
diuersi hostes ueræ Ecclesiæ, & sæpe ipsa mul-
tudo quæ tenet in Ecclesia autoritatem, ut no-
minant, ordinariam, inimica est ueræ Ecclesiæ,
ut Pharisei & Sadducei erant hostes Christi &
Apostolorum, & ante hos pio coetui Zacharię,
Simeoni, Ioseph, Elisabeth, Annæ, Mariæ,
Sorori Mariæ, & alijs adiunctis huic coetui.
Ita nunc sunt hostes Ecclesiæ & Pontificij, &
alii multi qui prophanas & impias opiniones,
spargunt & defendunt, & nobis sunt inimici.
Extant autem perspicuæ refutationes contra
multos scriptæ in nostris Ecclesijs. Est igitur
uenenata calumnia miscere nobis alios qui con-
fessionem nostræ aduersantur.

Deinde in coetu qui uere est Ecclesia, eti-
am cum consensus est in fundamento quod est
Christus Iesus, tamen in tanta multitudine dis-
similitudo est, alij aurum, alij stipulas funda-
mento imponunt. Interdum etiam aliqui la-
buntur, ut dicitur, ἀμαρτάνει π. καὶ σοφοῦ σοφώτερος.
Sed pij admoniti redeunt in uiam. Siqui con-
tumaciter defendunt errores, his non concedi-
tur ut doceant.

De Antilogijs igitur hoc respondeo. Etsi

B iij pleræq;

pleræq̄ in hoc tuo aceruo sunt manifestæ & uirulentæ calumniæ, tamen etiamsi qua parum circumspecte uel a me uel ab alijs dicta sunt, opponimus confessionem quæ sententiam communem Ecclesiarum nostrarum ostendit, & totum doctrinæ corpus complectitur. Quis in tantis tenebris doctrinæ Monachorum tam potuit esse Lynceus ut ita dicam, ut ex eis sine ulla offensione egredi potuerit. Ac ut multa in articulis mutationum accidunt incommoda, ita in illis initijs accesserunt multi ad causam plausibilem, quorum non erat eadem uoluntas, alij studio pietatis, alij dulcedine libertatis mouebantur. Et ut in Abderis correpti morbo Melancholico tota urbe uagabantur eodem modo plurimi tragœdias recitantes, ita tunc plures erant scriptores noui, quam fuit utile. Erant furia Sertorius, Monetarius, & alij quorum scriptis seditio Agricolarum in Sueuia, Turingia, & alibi accensa est. Has furias Lutherus repressit, illustrata dignitate ordinis politici. Multa conantur diaboli omnibus temporibus ad dissipandam ueram Ecclesiam. Sed qui studio pietatis amplexi erant ueram doctrinam, postea maiore cura Ecclesias constituerunt, & cum Antilogias tunc quoq̄ collegissent Cochleus, Eccius, & Faber, quorum tu exemplum Staphyle nunc imitaris, ut dicitur,

ἔστι

ἀσπίς παρα ἰχθύος φάρμακον λαμβάνεται, necesse fuit op-
poni confessionem, in qua summa doctrinae
contineretur. Nihil igitur de illis tuis Anti-
logijs respondebo aliud nisi hoc, Ecclesias no-
stras duplici iniuria adfici, aut enim narras quae
non probant nostrae Ecclesiae, aut recte dicta
manifestis calumnijs deprauas, Hæc pars in tuo
illo aceruo maxima est. Id nemine monente
lector candidus mox animaduertet inspectis ali-
quot pagellis, sed unum atq; alterum exemplum
recitabo, ut specimen artificij tui ostendam.

In titulo de Matrimonio hæc uerba sunt.
Adfirmant quod Matrimonium non sit Sacra-
mentum, sed ab hominibus in Ecclesia inuen-
tum ignorantia tam rei, quam uerbi adductis.
Dic scelerate Sycophanta ubi unquam ab
ullo in nostris Ecclesijs dictum sit, Matrimoni-
um ab hominibus inuentum esse, de uocabulo
Sacramenti disputatio est, non de ipso uitæ ge-
nere diuinitus sancito. Cumq; non ignores quid
agatur eo maior est & malicia tua & impu-
dentia,

In titulo de Ecclesia primum falso in-
terpretaris, quod dicimus Ecclesiam non alli-
gatam esse ordinariæ successioni, deinde
inquis alicubi scriptum esse, posse ex
Symbolo

Symbolo expungi adpellationem Catholica, & meum nomen adscribis, Ita in uno paragrapho duplici iniuria adficio. Nam Ecclesiam non esse alligatam ordinariae successioni, est non alligatam esse ad Episcoporum successione in loco certo, ut non sequitur Petrus Antiochiæ Episcopus non errauit. Igitur nec Samosatenus errat.

Vsitata sunt hæc artificia Sycophantis confundere diuersa, diuellere coniuncta, excerpere mutilata, & affingere falsas interpretationes, ut inquit Demosthenes. Ac ille idem inquit, *παντάρχου ὡ ἀνδρες ἀθηναῖοι, πονηρὸν ὁ συκοφάντης ἐστὶ καὶ πανταχόθεν βίσκονον καὶ φιλάτιον.* Talem te esse ostendit tuus liber qui magna ex parte tales corruptelas continet. Ne hoc quidem uere dicis, me fuisse corypheum eorum qui confessioni adsentiuntur. Nunquam enim præferri me cæteris in Ecclesijs nostris uolui, detestor etiam Syllana Regna in Ecclesia, quicumque ea adpetit. Sed hoc uere dicit Staphylus me ne medium quidem locum tenere. Nam ut ipse immemor ueteris amiciciae in me impetum facit, ita me socij propiorem audacter conculcant, qua in re ferre iniurias potius Deo iuuante decreui, quam ut tu fecisti Staphyle, transire ad illos quos scio idola tueri cum scriptum sit, Fugite idola. Ac te Staphyle miror, non cohorrescere cogitantem de uiro optimo tuo so-

tuo focero, quem quo uultu intueberis in extremo iudicio. Nec uero plura exempla ex antilogijs recitabo, sunt enim similes pleræq; ijs quas commemorauit. Verum hoc uelim te cogitare, quantum uolumen Antilogiarum sine calumnijs ex uestris scriptoribus coaceruare possem. Serio non uerbis tantum dissentiunt uestri scriptores de traditionibus humanis. Magna pars contendit peccata mortalia esse, uesci carne die sexta, non seruare usitata ieiunia, non enumerare omnia delicta in petenda absolutione, &c. & notissimum est has opiniones fuisse tristem carnificinam piorum, quæ & fidem & inuocationem Dei impediuit. Extant libri hac de re scripti ab Adriano Pontifice & ab alijs. Gerson cōtra uideri uult *μη λιαρ λακωνιζειν*, querit remedia trepidationi piorum. Sed ne hæc quidem sanant pios.

Vox filij Dei perspicua est. Frustra consulunt me mandatis hominum. Nec merita sunt nec cultus Dei ritus illi, & ommittere eos non est peccatum. Vbi autem scandali ratio habenda sit, nostri pie exposuerunt. In tuis Sycophantijs & hanc doctrinam calumniaris, cum scias etiam ueterum scriptorum querelas & sententias qui noluerunt has opiniones inferi populo, rituum illorum obseruationem esse iusticiam

C aut

aut merita, & omissionem esse peccata. Ab hac ueterum sententia discesserunt Monachi. Postea gloriose predicatis perpetuum consensum, cum de rebus maximis dissentiatis. Necesse est autem in Ecclesia nosse discrimen uerorum cultuum quos Deus instituit, & rituum humanorum.

Postea de satisfactionibus uestris quantæ dissensiones sunt? Harum nomen etiam non intellectum est a uestris scriptoribus, qui dixerunt esse compensationes pœnarum purgatorij, cum fuerint tantum spectacula ab Episcopis instituta, partim Exempli causa, partim ad explorandas uoluntates eorum qui ad Ecclesiam rediebant. Hæc ipsa uetus consuetudo Cypriani et Ambrosij temporibus superstitionum & dissensionum semen fuit. Postea creuerunt tenebræ, Vidi enim longa uolumina ueterum satisfactionum in quibus erant adeo tetra exempla, ut recitare nolim. Tandem inanis adpellatio, & ludi manserunt, ut cataphracti irent ad Iacobi templum in Hispaniam. Sed hanc recitationem omitto, etsi iuniores commone fieri utile est, qui uestros ludos non uiderunt.

Quantum dissensionum est de Pontificum autoritate, An iure diuino Romanus Episcopus

pus habeat utrunq; gladium? Quam suaues
sunt illæ uestræ quæstiones, Quid rodant mu-
res, si comedant panem consecratum? Co-
horresco talia cogitans, & oro filium Dei custo-
dem Ecclesiæ, ut nos gubernet & seruet ueræ
Ecclesiæ reliquias.

Non putes hac me Staphyle commemora-
tione delectari teq; adhortor, ne nimium nos ir-
rites. Omissa igitur hac ἀντικατηγορία, uenio ad
hanc narrationem quæ tua est propria in tuo li-
bro, ubi uituperas Lutheri laborem utilem to-
ti Germaniæ & gratum pijs omnibus, libro-
rum Prophetarum & Apostolicorum trans-
lationem in linguam Germanicam. Antea Vuis-
celius & nescio qui alij, non traserendi consi-
lium reprehenderunt, sed errata colligere insti-
tuerunt. Tu consilium damnas & addis eo in-
stitutam esse interpretationem, ut testimonia
corrumperet, quæ ex libris usitatis sumunt Pon-
tificij, & citas dictum ex Genesi, quo stabiliunt
inuocationem mortuorum, ut inuocetur super
eos nomen meum, Cap 48.

Derides opinor tuos qui hæc uerba detor-
quent ad inuocationem mortuorum, cum phra-
sis nota sit. Prædicat Iacob futurum ut filij
Ioseph nominentur inter suos filios heredes
C ij promissæ

promissæ politiæ in qua tunc Ecclesiæ sedem
Deus esse uoluit, quod singulare & excellens
beneficium erat.

Quæ autem te Staphyle furia exagitant,
ut transferendi consilium damnes, nec iudicia
tot honestorum hominum intuearis. Qui fon-
tes in lingua Ebraea & Græca legere non pos-
sunt, non habent gratiorem thesaurum hac in-
terpretatione, quam testari possunt docti op-
tima fide factam esse, & tu ipse nosti quanta fu-
erit Lutheri diligentia in eo labore? An sacri
libri non sunt legendi ab omnibus? Sæpe audiui
multos præstantes uiros etiam Latine scientes
dicere, se nulla re magis delectari quam lectio-
ne huius interpretatiõis, qui quidem letabantur
perspicuitate continuæ orationis in Prophetis
cum Latina lectio multo sit obscurior. Scio
tuam honestissimam coniugem nullas delicias
anteferre huic lectioni. Et idem possum adfir-
mare de multis principibus & alijs honestis ho-
minibus. Ac si scirent honestæ matronæ &
uirgines uituperari a te hæc sua κειμήλια, ubi-
cunq; te uiderent, coenum in te conijcerent.
Fatentur & docti qui fontes legere possunt se
plurimū adiuuari hac interpretatione in qua res
ipsa ostendit maiorem esse perspicuitatem quā in
Græca est aut Latina, quas non propterea ab-
ijcimus, ut falso nos accusat Staphylus, quia hor-
tatores sumus, ut Germanica ab omnibus le-

gatur. Profuerunt, & profunt hæ quoq; Ec-
clesijs, & eo magnificiendæ sunt, quia linguæ
Ebreæ intellectum conseruarunt & adhuc con-
seruant, Iudico multum adiuuari discentes, si
conferantur ad fontes, & Græca, & Latina, &
Germanica, ut pleriq; apud nos faciunt, non eo
tantum, quia dulcius ex ipso fonte bibuntur
aquæ, sed quia maior certitudo est inspectis fon-
tibus. Et tamen profunt ueteres. Et si enim
alicubi nō nihil deflexerint aliqui a proprietate,
tamen consensus in perpetuis narrationibus te-
stimonium est de linguæ intellectu. Et si erit
in censura rectitudo iudicij & candor, intelli-
gemus congruere cum fontibus & inter sese Gre-
cam, Latinam, & Germanicam, quod ad res
ipsas attinet. Multa Græci rectius intellexe-
runt, quam hodie intelligant Iudæi. Apud
Danielem uerba sunt, super Alam abominatio.
Hic fingunt corruptelas Iudæi contra natiuam
uerbi significationem. Est autem simplex sen-
tentia, futurum ut collocentur Idola in sanctum
sanctorum, ubi fuerunt Cherubim, quos no-
minat alas, & Græci retinuerunt πρεσβυίου ἀφανισμοῦ
de quo tristi spectaculo & Christus loquitur, in-
quiens, cum uidebitis in loco sancto βδέλυγμα ἐρη-
μώσεως. Eratq; prophanatio illa in eo populo ty-
pus horribilium prophanationum in hac
postrema senecta mundi, quas pñ non possunt
fine

sine ingenti dolore aspicere. Vfus est Græca in
interpretatione Paulus reddens ueram sententiam
quæ est in Ebreæ lectione, etiamsi morose iudi-
cantes propter uerborum discrepantiam putant
dissimiles esse sententias. λόγος ὅς συντελεῖσθαι ἢ συντέμα
ναι ἐν δικαιοσύνῃ &c. Id ex Esaia Hieronymus sic
reddidit, consummatio abbreviata exundabit
iusticiam, sententia est, perficiet Deus quod
dixit, seu decretum de fine politiæ, & tamen ita
prefiniuit id decretum, ut tunc exundet iusticia,
id est, largiter donetur prædicatione Euangelij.
Hæc eo tantum dico ut ostendam nos non abij-
cere ueteres interpretationes, ut Staphylus nos
criminatur & deinde alia multa absurda attexit,
quæ omitto. Non enim institui singularum ca-
lumniarum refutationem, quæ & longa esset, &
non est necessaria, tantum ostendere libri speci-
men uolui, ne Sycophantæ Staphylo credatur.

Non existimo graues uiros apud aduersari-
os hoc eius libro delectari, quem neq; ad docen-
dos homines neq; ad pacem prodesse sciunt, si-
qui autem adplaudunt, hos hæc ipsa uanitas
ostendit, uelle deleri ueritatem qualibuscunq;
præstigijs. Et cum hunc librum collegerit Sta-
phylus in urbe Vangionum, adparet quantum
pacis studium tunc in eo fuerit. Sed oro filium
Dei ut nos gubernet, & semper inter nos æternā
Ecclesiam colligat, ut ipse uere agnoscat, in-
uocetur,

uocetur, & celebretur. Nunc pauca adijciam de
calumnijs Auij Coloniensis. Cum maxime op-
temus, ut semper unum sint in Deo nostræ Ec-
clesiæ, uideremus aut abrupto colloquio aduer-
sarios uarias fabellas sparlueros esse, pio consilio
testimonium de consensu nostro modestissime
scriptum edidimus. Ac nondum eius consilij nos
pœnitet, quia postea comperimus eam præmoni-
tionem & necessariam fuisse & multis bonis gratam.
Exposuimus etiam nobis non defuisse uoluntatem
procedendi in ea collatione, quod uerum est. Huic
nostro scripto longam declamationem opponit
Auius, quam fuerint cupidi huius certaminis an-
tagonistæ nostri, narrat mea somnia quæ osten-
derint meam timiditatem. Dico ingenue me non
solum a sophistica, sed in uniuersum a Rixis ab-
horrere, & aliquanto magis fatuum esse senem
rixatorem, quam senem amatorem. Placidam et
piam collationem cum bonis, doctis et candidis,
de rebus necessarijs expeto, & nulla res in uita ta-
libus colloquijs mihi dulcior est. Hanc meam
naturam notam esse multis existimo. Seruiui,
quantum Deus mihi concessit, studijs iuniorum
in munere scholastico, nec in his puluerib. appe-
titiui splendidiora nomina, & de toto corpore do-
ctrinæ, exposui summas rerum, quantum potui,
proprijs uerbis, et semper Ecclesijs nostris me et
mea dicta & scripta subieci. Si quib. hæc nō pla-
cent

cent, proponant suas sententias, & sit iudicium
penes Ecclesiam. Nihil prodest perpetuo rixari
ut de illo Sophista apud Atheneum dicebatur,
κῆται ὄν κῆται, & ut Thucydides inquit nō omitte-
τε μωρίας φιλονεικῶν. Sed tamen cum in urbe Vangi-
onum respondendum esset, nō defugi congressus
illos, & maxime opto ut acta edantur. Repre-
hendit Auius, quod in illa nostra pagella edita
Frāncofordiæ testati sumus nos constanter am-
plecti Prophetica, & Apostolica scripta & Sym-
bola, & hanc doctrinam in Confessione nostra
comprehensam esse. Ergo inquit historica scri-
pta in sacris libris non recipitis? Hæc cauillatio
quam sit ieiuna & inutilis, quis non uidet? Cum
Propheticos et Apostolicos libros nominamus,
complectimur omnes libros, qui testimonio Ec-
clesiæ recepti sunt, & discernuntur ab Apocry-
phis, dicebantur autem Apocryphi qui non le-
gebantur publice in Ecclesia, & quorum testi-
monia non recipiebantur ut diuina. Libri histo-
riarum in Ecclesia Ebrea publica autoritate a
Prophetis & collegio Sacerdotum scripti sunt.
Quare eos inter Propheticos usitata phrasi
comprehendimus. Et de hac frigida cauillatione
non dicam prolixius. In Epilogo respondet ad
dictum, Diligite ueritatem & pacem. Ait pacem
fore, si nos ueritatem diligamus. Audis uocem
censoriæ grauitatis. Si nos uult a se petere
ueri-

ueritatem, proferat doctrinae corpus, quod in
suis lustris quale composuerit, nondum uide-
mus, Sed omitto ipsum, de socijs loquor. An-
nos triginta iam de doctrina litigamus, nec
unquam aduersarij integrum doctrinae corpus
nobis proposuerunt. Nos, quantum Deo iu-
uante potuimus, saepe repetiuimus omnia capita
doctrinae quae in Ecclesia proponi necesse est.
Vtri ueritatem & pacem diligant, iudicetur ex
rebus manifestis. Quam multos innocentes
interficitis, tantum quia non uolunt idola cole-
re? Num defensio manifestorum errorum est
diligere ueritatem? Num iniusta seuiicia est
diligere pacem. Haec dijudicatio cum sit faci-
lima, declamationem Auij falsam & stultam
esse omnes intelligunt, quem quidem non iudico
superstitione ista scribere, sed ludere hominem
Epicureum, ut suo theatro gratificetur. Ut
cum Thammerum laudat, cuius scit extare li-
bros in publicum editos, in quibus transformat
Ecclesiae doctrinam in Ethnicam. Et his ipsis
uerbis extat argumentum in Thammeri libris.
Scriptum est in primo Capite ad Romanos,
Potentiam Dei ex mundi opificio notam esse
gentibus. Ad Corinthios autem scriptum est,
Christum esse potentiam Dei. Notus est igitur gentibus.
Nunc non discernit Thammerus potentiam in
creatione ostensam, a potentia saluationis, qua
D homini

homini mirabiliter per filium restituitur uita & salus æterna. Hæc & alia multa contumeliosa aduersus filium Dei, & contra ueram Ecclesiam cum scripserit Thammerus, placet Pontificijs, tantum, quia nobis impudenter maledicit.

Vt autem serio uideatur Auius Ecclesiæ patrocinari, me nominatim ad respondendum de hoc argumento prouocat. Cum Ecclesiæ autoritas non sit labefactanda in Symbolis, cur labefit in cæteris, quæ non pugnant cum mandatis diuinis. Hoc laqueo existimat me iam strangulatum esse & gloriose se effert ac triumphum agit. Sed prima hæc planissima responsio est. Quæ nos taxamus in doctrina & ritibus aduersariorum, dicimus expresse pugnare cum mandatis diuinis, dicimus item Apostolos longe aliam uoluisse Symboli sui autoritatem esse, quam rituum quos alibi alios seruabant. In celebrando Paschate aliquos diem Iudaici Paschatis retinuisse scribitur. Præterea constat singula membra Symboli Apostolorum, ut Græca Ecclesia recitat, expresse in scriptis Prophetis & Apostolicis tradita esse, ac nihil in Symbolo Græco addi, eamq; breuem recitationem traditam esse ut res alibi narratæ prolixius, hic ordine distributæ, & breuiter comprehensæ in conspectu sint, ut in inuocatione simul & Pa-
trem

trem & Filium & Spiritum sanctum, & mox
summa beneficia cogitemus. Idem de Symbolo
Niceno & de Athanasiano respondeo. Adfir-
mo idem de doctrinæ Canonibus, quos ex urbe
Roma Damasus misit ad Græcos Episcopos,
& de doctrinæ explicatione facta in Synodo
Ephesina & Chalcedonensi. Hæc dogmata
complectimur cum Symbola nominamus, quia
sunt breues repetitiones doctrinæ in scriptis
Propheticis & Apostolicis traditæ contra im-
postores, qui prestigijs Sophismatum corrup-
pebant scripta Prophetica & Apostolica. Ac
uolumus certe audiri Ecclesiam ut doctricem,
sed fides uerbo Dei nititur. Et iudicia Syno-
dorum sunt dissimilia politicis, ualent enim de-
creta in politicis iudicijs in his, quæ sunt iuris
positiui, ut loquimur, autoritate Regia uel præ-
toria. At confessiones in Synodis quæ sunt piæ,
sunt testimonia quæ ostendunt quid pijs tunc &
antea senserint quæ necesse est non dissentire a
scriptis Propheticis & Apostolicis, Satis ne ui-
deor de thraſonis Auij argumento respondisse
quanc̄ hoc ipsum satis erat, quod ea quæ re-
prehendimus in Monachorum doctrina & Pon-
tificum decretis manifeste pugnant cum man-
datis diuinis, idq̄ ex uera norma iudicij, uideli-
cet ex scriptis Propheticis & Apostolicis &
Symbolis singuli homines non athei iudicare &
D ij possunt

possunt & debent, iuxta dictum, si quis aliud E-
uangelium docet, Anathema sit.

Obijciuntur nobis & Flaciana dissidia quæ
mihi quidem propter publica incommoda ma-
gnum dolorem adferunt, ideocq; ne maiores di-
stractions, & dogmatum certamina orirentur
tacui, qua in re multorum prudentum exem-
pla secutus sum. Nec recens hanc Socraticam
Philosophiam disco, multas iniurias mihi illatas
inde usq; a triginta annis mediocri moderatio-
ne tuli, ut multi norunt. Et habeo domesti-
cum patientiæ exemplum Capnionem. Sed
profecto errant Pontificij, si sibi prodesse pu-
tant nostras dissensiones. Fata ultimæ senectæ
mundi considerent, et cogitent, sibi non minus
periculi esse, quam alijs. Procedit autem Fla-
cius & nunc non solum deliberata de Adiapho-
ris reprehendit, sed etiam uituperat mea scripta
in quibus doctrinæ summam pio studio colle-
gi, cum inspectio Ecclesiarum coegisset me &
collegas post seditionem Agricolarum admo-
nitiones necessarias pastoribus & Magistrati-
bus tradere. Plane igitur de me ipso et de omni-
bus actis & scriptis subijcio me iudicio pasto-
rum in Ecclesijs omnibus amplectentibus con-
fessionem, quæ Augustæ Carolo Imperatori
exhibita est, & ne uidear querere Ideam, nomi-
natim

natim uolo iudices esse Academias Tubingen-
sem, Haffniensem, Marburgensem & Ienen-
sem. Cum magna esset tunc confusio, fateor me
suasisse & Francicis pastoribus & nostris, ne
deserent Ecclesias propter uestem lineam & or-
dinem festorum. De cæteris quæ mihi & alijs
obiicit, iniuriam nobis facit Flacius. Sciunt
multi præstantes sapientia, uirtute, & pietate,
ne ipsum quidem Ducem Mauricium Electorẽ
excellentem ingenio & uirtute plus petiuisse in
oppido Grimma, quam ut hac in re sibi mos
gereretur. Postea edita sunt falsa scripta a Flaci-
anis, in quibus scriptis & mutilata membra
sunt, & alia inserta de quibus nulla unquam
suffragia nostra scripta sunt, sed plectimur
δὲ διὰ τοῦ ἀμαρτημα, ἢ χορεία. Hactenus Flacius
tantum Carneadeo more mea scripta repre-
hendit, nec se aperit. Quod autem semper op-
taui, ut de omnibus doctrinæ membris cura-
rent nostri re deliberata a præcipuis doctoribus
edi commune scriptum, quod ad totam posterit-
tatem de consensu piorum illustre & firmum
testimonium esset, idem nunc quoque opto.
Vitam meam etiam filio Dei commendo, quem
oro, ut Ecclesias harum regionum gubernet &
protegat, & me faciat organum salutare, Et
sive me nostri, sive Pontificij interficient, Deo
iuuante decreui, me non discessurum esse a filio

D. iij Dei,

Dei, Domino nostro Iesu Christo, & ab his Ec-
clesijs, nec futurum me esse socium eorum, qui
idola defendunt, & se uiciam in homines inno-
centes exercent,

Nihil dubium est in hac ultima & delira se-
necta mundi subinde maiores dilacerationes Ec-
clesiarum futuras esse, in quibus ut filius Dei
seruet agmen retinens doctrinae puritas
tem & ueram inuocationem, in qua multi sint
heredes salutis aeternae, assiduis gemitibus &
uotis petamus. Sed tamen & Principes, & alios
gubernatores & doctores oportebat etiam sui
officij memores esse, prohibere rixas non neces-
sarias, frenare curiositatem leuium ingeniorum
& φιλονεικίας, summa uigilantia pium consensum
tueri, sanabiles placide in uiam reuocare, & in-
sanabiles iusta seueritate reprimere. Haec ut
fiant toto pectore opto, nec piorum

& doctorum iudicia de-

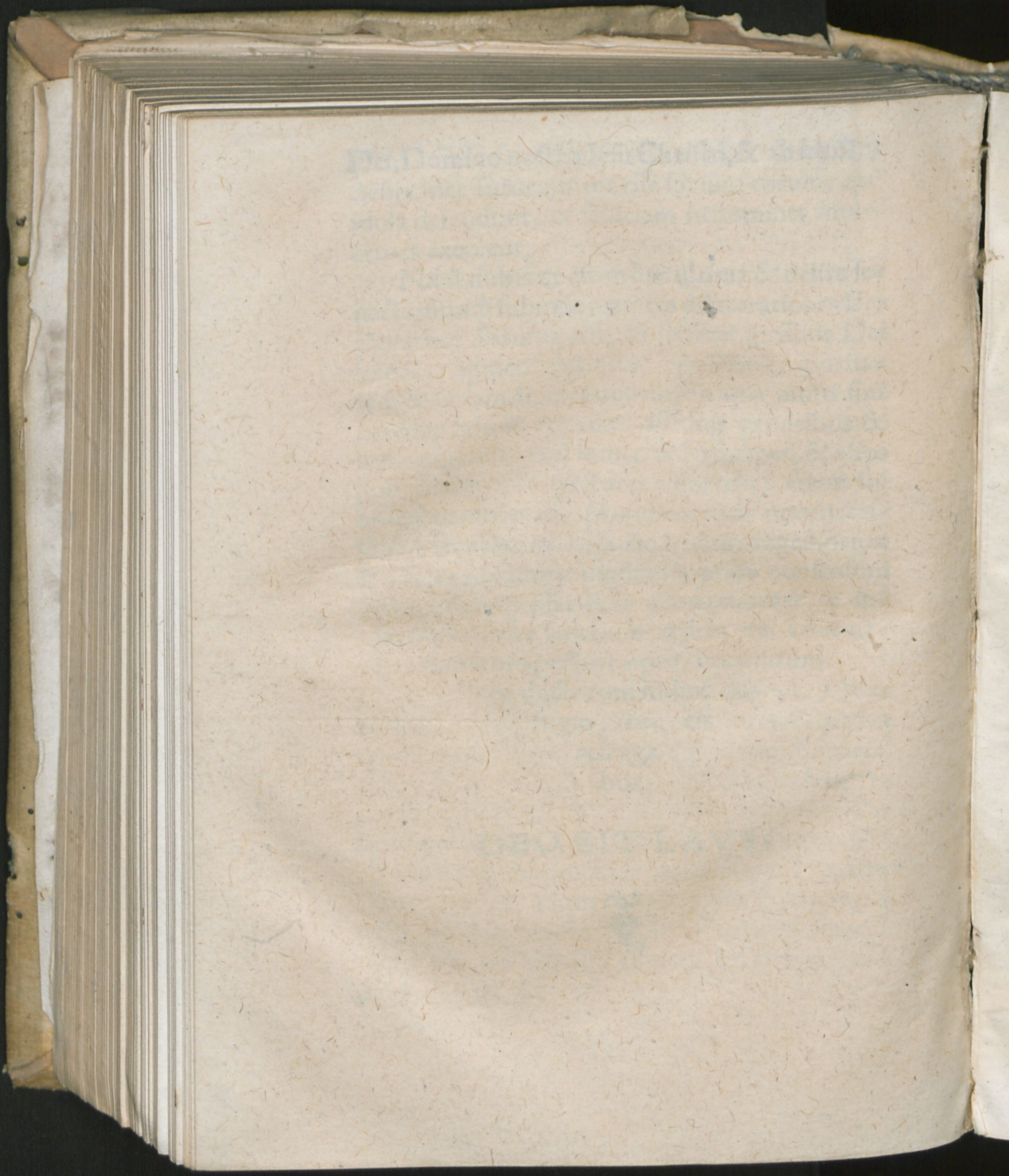
fugio, nec eis

refraga-

bor.

DEO SIT LAUS.

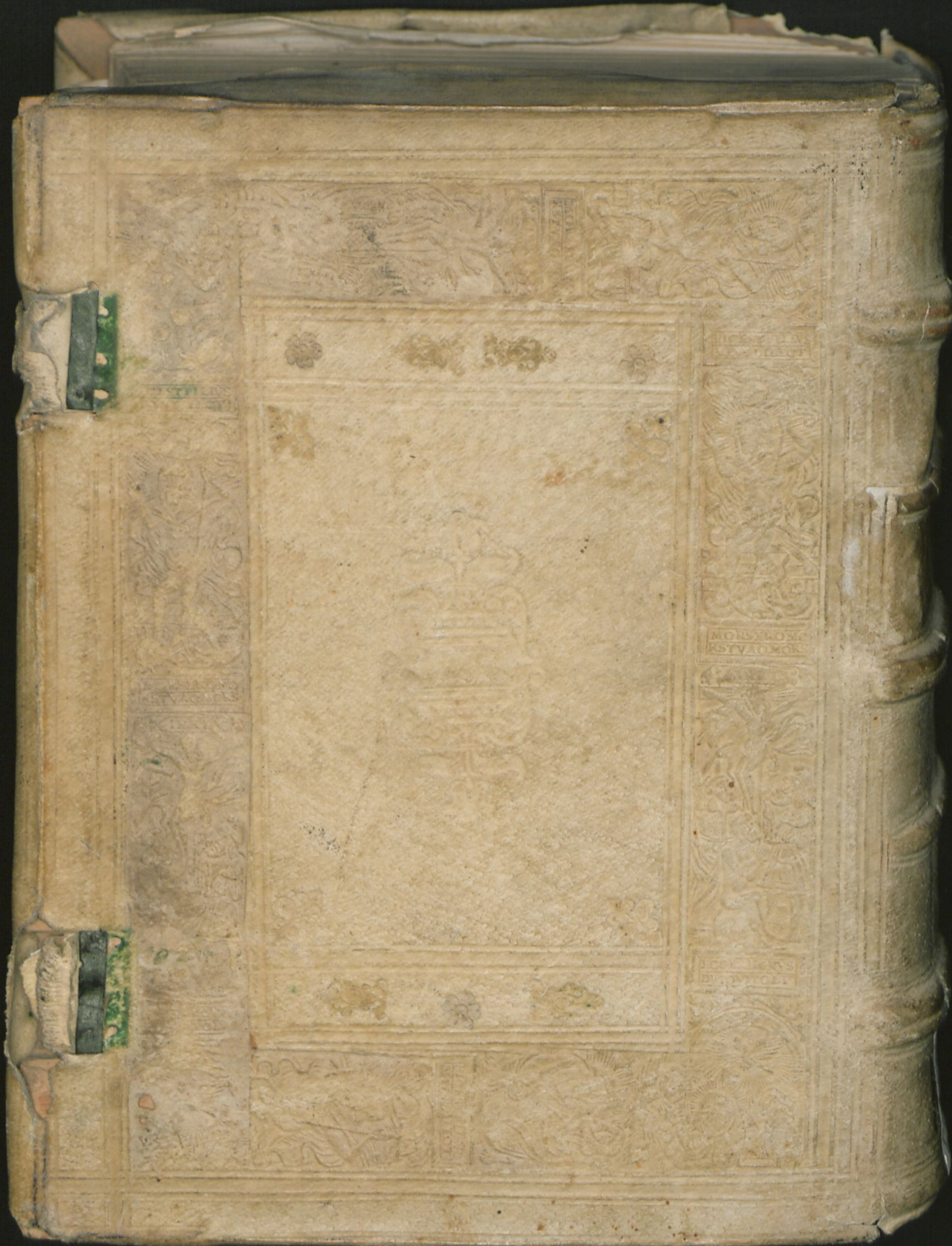

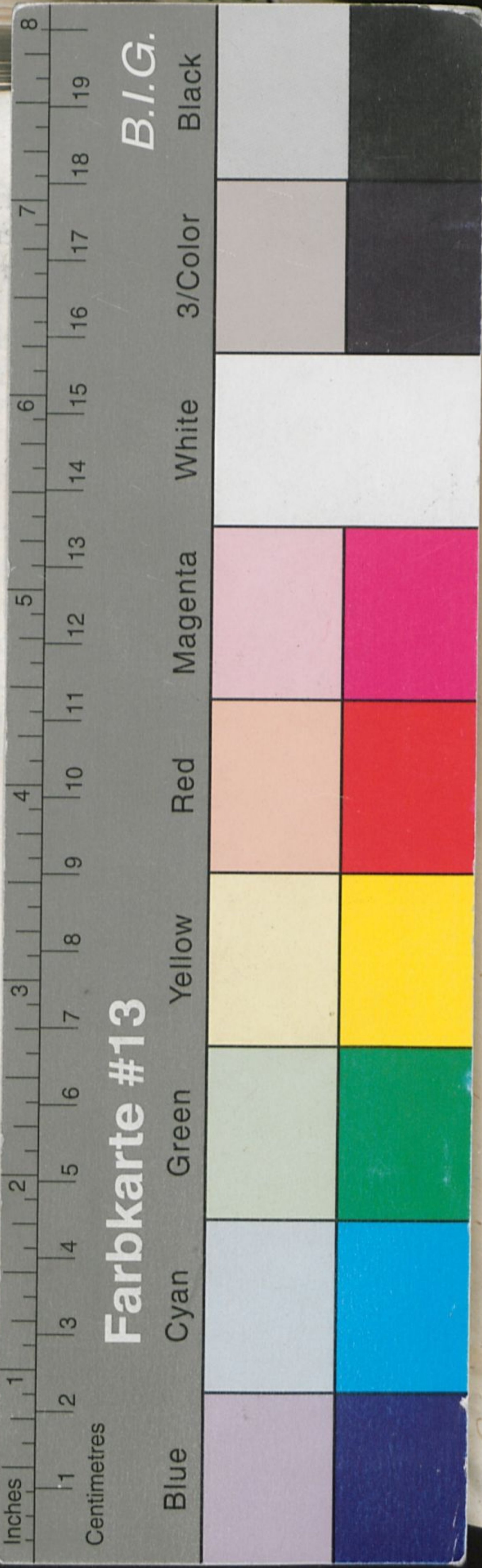
Handwritten text on a small paper label, likely a library or archival mark, possibly including a date or reference number.

AB: 44 $\frac{2}{h,8}$

ULB Halle 3
002 401 800

RESPONSIO
AD CRIMINATIONES
STAPHYLI ET AVII,
EDITA

A PHILIPPO MELAN-
thone.

VVITEBERGAE.
1558.

